

Adriana Merta-Staszczak

historyk
 Studium Nauk Humanistycznych i Społecznych
 Politechnika Wroclawska

historian
 Department of Humanities and Social Sciences
 Wrocław University of Science and Technology

Ochrona zabytków, przyrody i krajobrazu w warunkach reformy rolnej w Polsce w dwudziestoleciu międzywojennym

Preservation of historical monuments, nature and landscape under the agricultural reform in Poland in the interwar period

Abstrakt

Odbudowa państwa polskiego po 1918 r. wymagała podjęcia wielu decyzji dotyczących powołania nowej administracji, instytucji oraz przeprowadzenia reformy gospodarczej, której celem było upelnorolnienie chłopów nieposiadających ziemi lub utrzymujących się z nieefektywnych gospodarstw karłowatych. Nowy kierunek polityki nie tylko przyczynił się do zmian w strukturze własnościowej gospodarstw, ale poważnie zagroził funkcjonowaniu wielkich majątków ziemiańskich i zachowaniu znajdujących się tam dworów, pałaców oraz innych obiektów historycznych. W tej sytuacji podjęto próby, inicjowane przede wszystkim przez towarzystwa naukowe, wprowadzenia dodatkowych aktów prawnych chroniących historyczne budynki, zespoły architektoniczne oraz wyjątkowe tereny krajobrazowe. Projekty przewidywały nie tylko wydawanie ogólnokrajowych zarządzeń, ale również budowę całej struktury organizacji odpowiedzialnych za zachowanie obiektów i miejsc zabytkowych oraz działania na rzecz popularyzacji wiedzy o nich.

Słowa kluczowe: historia, zabytki architektury, zabytki ruchome, dzieła sztuki, reforma rolna, obszary wiejskie, dwudziestolecie międzywojenne

Abstract

The reconstruction of the Polish state after 1918 required many decisions concerning the establishment of a new administration, institutions and economic reform, the aim of which was the so-called *upelnorolnienie* (an increase in the size of a small agricultural holding by a sufficient amount of land) of peasants who did not own land or made a living from inefficient small farms. The new policy direction not only influenced the changes in the ownership structure of farms, but also seriously threatened the functioning of large landed estates and the preservation of manors, palaces and other historical objects located there. In this situation, attempts were made, initiated mainly by scientific societies, to introduce additional legal acts protecting historical buildings, architectural complexes and unique landscape areas. The projects provided not only for the issuing of nationwide orders, but also for the construction of the entire structure of organizations responsible for the preservation of historic buildings and sites and activities to promote knowledge about them.

Keywords: history, architectural monuments, moveable monuments, works of art, agricultural reform, rural areas, interwar period

Dr hab. Adriana Merta-Staszczak, profesor uczelni, historyk, pracownik Studium Nauk Humanistycznych i Społecznych Politechniki Wrocławskiej. Należy do Dolnośląskiego Towarzystwa Regionalnego i Zarządu Polskiego Towarzystwa Historii Gospodarczej. Specjalizuje się w historii najnowszej. W obszarze jej zainteresowań naukowych znajduje się problematyka sytuacji gospodarczej w Polsce w XX wieku, ze szczególnym uwzględnieniem Dolnego Śląska, rola instytucji w rozwoju obszarów wiejskich oraz zachowanie i zagospodarowanie nieruchomości zabytkowych na Dolnym Śląsku. Jest autorką kilkunastu publikacji naukowych – artykułów i książek, w tym m.in. *Niechciane dziedzictwo. Nieruchomości zabytkowe na Dolnym Śląsku w latach 1945-1989* (2018).

Adriana Merta-Staszczak, PhD with habilitation, professor, historian, employee of the Centre for Humanities and Social Sciences at the Wrocław University of Science and Technology. Member of the Lower Silesian Regional Association and the Board of the Polish Association of Economic History. She specializes in recent history. Her scientific interests include issues related to the economic situation in Poland in the 20th century with particular emphasis on Lower Silesia, the role of institutions in the development of rural areas and the preservation and development of historic properties in Lower Silesia. She is the author of several dozen scientific publications – articles and books, including: *Niechciane dziedzictwo. Nieruchomości zabytkowe na Dolnym Śląsku w latach 1945-1989* [An unwanted legacy. Historic properties in Lower Silesia in the years 1945-1989] (2018).